

1 Innledning:

2 **Alle mennesker er født frie**

3

4 Liberal politikk tar utgangspunkt i det enkelte menneske og vil sikre alle frihet fra tvang,
5 undertrykkelse og illegitime inngrep fra andre personer, grupper eller myndigheter. Venstre
6 arbeider for samfunnsrammer som ikke bare fremmer formell frihet, men også reell frihet, og
7 som legger grunnlag for at alle mennesker skal kunne leve et verdig liv. Liberal politikk
8 handler om å skape rettferdige løsninger som gir bedre muligheter for livsutfoldelse og
9 samfunnsdeltakelse for alle.

10

11 Et sosialliberalt parti balanserer mellom hensynet til individet og til fellesskapet. Gode
12 fellesskap er forutsetningen for individuell frihet og livsutfoldelse, og selvstendige og frie
13 individer er forutsetningen for gode fellesskap. Venstres politikk tar utgangspunkt i
14 menneskerettighetene som byggesteiner for demokrati og rettsstat og som grunnlag for
15 borgernes mulighet til å skape frie liv og gode samfunn i fellesskap. Liberalere har alltid stått
16 fremst i kampen for menneskerettighetene. Venstre skal være den fremste forsvarer av
17 ytringsfrihet, organisasjonsfrihet, livssynsfrihet og andre grunnleggende rettigheter.

18

19 Aldri før har en så stor del av verdens befolkning hatt sjansen til å vokse opp i demokratiske
20 rettsstater. Menneskerettigheter står på en eller annen måte på dagsorden i alle land, og
21 dekker stadig flere områder. I Norge markerer vi Grunnlovens 200-årsjubileum ved å gi
22 sentrale menneskerettigheter grunnlovsrang. Men ikke alle land har sluttet seg til de viktigste
23 konvensjonene, og i alle land – inkludert Norge – er det gap mellom teori og praksis når det
24 gjelder hvordan menneskerettighetene etterkommes. Et liberalt parti må kontinuerlig stå på
25 for at dette gapet tettes; lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

26

27

28

1. Menneskerettighetenes status

Menneskerettigheter er rettigheter vi har i kraft av å være menneske, og er regulert i internasjonale avtaler. De er derfor absolutte og universelle og har en helt annen status enn rettigheter vi har i kraft av å være for eksempel statsborgere, forbrukere, arbeidstakere eller pasienter. Men menneskerettighetene er også i utvikling. Forståelsen av menneskerettighetene endrer seg over tid, med nye instrumenter som har konsekvens for flere områder. I mangfoldet av menneskerettigheter som har vokst fram kan ulike rettigheter ha forskjellig status. Rettigheter som handler om hva staten ikke skal gjøre («frihet fra») skal gjelde overalt, alltid, mens rettigheter som stiller krav til hva staten aktivt skal gjøre («retten til») må innføres gradvis ut fra det som er økonomisk mulig for staten.

Alternativ 1:

Derfor er det en realitet at man ofte må prioritere mellom menneskerettighetene. De sivile og politiske rettighetene vil generelt ligge høyest. Dette er nødvendig for å kunne finne løsninger i tilfeller der forskjellige rettigheter kommer i konflikt med hverandre, både i Norge og i land der menneskerettighetene har mindre vern. Politikken må våge å stå opp for grunnleggende og ukrenkelige menneskerettigheter som ved konflikt med andre rettigheter må gis fortrinn.

Alternativ 2:

Men det gir ikke mening å hevde at sivile og politiske rettigheter alltid skal ha forrang foran økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, eller omvendt. Disse menneskerettighetene utfyller hverandre. Reell ytringsfrihet er avhengig av tilgang på utdanning, og reell utdanning er avhengig av ytringsfrihet. En vurdering av hvilke rettigheter som er viktigst, vil kunne være ulik i ulike deler av verden. En rangering av de ulike kategorier av menneskerettigheter ut fra hvilke rettigheter som er mest grunnleggende åpner for at menneskerettigheter kan prioriteres ut fra politisk, økonomisk og geopolitisk ståsted.

I 2014 skal Stortinget ta stilling til om flere menneskerettigheter skal skrives inn i Grunnloven. Hensikten er ikke å *legge til* menneskerettigheter – de eksisterer uansett. Hensikten er å styrke menneskerettighetenes stilling, begrense det politiske handlingsrommet og gi sentrale menneskerettigheter et sterkere rettslig vern. Venstre støtter en slik grunnlovsfesting, men mener generelt det er viktig å unngå en rettsliggjøring av samfunnet. Framtidige generasjoner må sikres den samme politiske og økonomiske valgfriheten som vi nyter godt av. Frykten for rettsliggjøring av demokratiet er imidlertid mindre relevant når det gjelder menneskerettighetene enn når det gjelder for eksempel velferdsrettigheter som er regulert på annet vis.

Venstre vil:

- Styrke menneskerettighetenes stilling i norsk lov ved å grunnlovsfeste en menneskerettighetskatalog.
- Utvide ytringsfriheten ved å endre lov og praksis som i dag hemmer retten til frie ytringer.
- Utvide ordningen med fri rettshjelp i saker som omhandler mulige brudd på menneskerettighetene, og slik unngå at det i hovedsak er de mest ressurssterke og bemidlede som har anledning til å forfølge menneskerettighetsbrudd.
- Sikre gode økonomiske rammer for frivillige organisasjoner som arbeider for rettighetene til dem som av ulike grunner ikke er i stand til å forsvare sine rettigheter på egne vegne.
- Uten forbehold legge Den europeiske menneskerettighetsdomstolens domsavsigelser til grunn for utviklingen av norsk lovverk, og arbeide for at alle tilknyttede stater forplikter seg til det samme.

2. Lov og sanksjonsmyndighet

Alternativ 1:

Venstre mener at det er prinsipielt viktig å styrke de politiske og sivile rettigheter i Grunnloven. Disse er absolutte rettigheter som sikrer demokratisk deltakelse, frihet fra overgrep fra statens side og retten til å få prøvet sin sak på en rettssikker måte. Ytterligere økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og grupperettigheter bør derimot ikke inn i Grunnloven, men heller forbli forankret på andre nivå i rettssystemet ettersom disse velferdsrettighetene er normgivende for hva staten bør gjøre innenfor gitte økonomiske rammevilkår.

Alternativ 2:

Venstre mener at det finnes gode grunner til å vektlegge ulike menneskerettigheter ulikt når de står i konflikt med hverandre, men i Norge skal rettsvernet være tilnærmet det samme for sivile og politiske rettigheter, og for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Venstre støtter derfor en grunnlovsfesting av begge disse kategoriene av menneskerettigheter.

Menneskerettighetene er nedfelt i en rekke konvensjoner som stater velger å tilslutte seg. Flere konvensjoner åpner i valgfrie tilleggsprotokoller for at individer kan klage til en internasjonal komité eller et organ ved brudd. På tross av at de ikke er rettslig bindende for statene, har Norge vært svært tilbakeholdne med å ratifisere slike tilleggsprotokoller. Det gjelder blant annet tilleggsprotokollen til FNs barnekonvensjon, selv om dette er vedtatt av Stortinget. Norske barn risikerer derfor å bli stående utenfor når klageordningen for barn trer i kraft. Det blir vanskeligere for Norge å fremme menneskerettigheter internasjonalt når vi selv ikke ønsker å underlegge oss tilleggsprotokoller.

De internasjonale instrumentene for menneskerettigheter er under utvikling, men også under press. Stadig flere konvensjoner gir stadig flere komiteer i oppgave å overvåke brudd. Ikke alle institusjonene fungerer godt nok, og mange sliter med manglende finansiering. Noen har betydelige kapasitetsproblemer, slik som Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) som har en ventetid på opptil ti år. Det tydeliggjør behovet for å prioritere sakene som fremmes for domstolen.

Venstre vil:

- *Alternativ 1:* At kun de sivile og politiske menneskerettighetene grunnlovsfestes.
- *Alternativ 2:* At lovvernet for menneskerettighetene styrkes gjennom grunnlovsfesting av sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

- Styrke de regionale menneskerettsinstitusjonene som finnes, som en viktig del av en global innsats for menneskerettighetene.
- At en ny, uavhengig norsk nasjonal institusjon for menneskerettigheter opprettes snarest mulig, og at denne legges direkte under Stortinget.
- Ratifisere tilleggsprotokoller som åpner for individklage, i første rekke tilleggsprotokollen til Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, til Konvensjonen om barns rettigheter, og til Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

- *Alternativ 1:* Reformere FNs menneskerettighetssystem gjennom å fremme objektive krav til deltakerne i FNs menneskerettighetsråd, og gjennom å etablere en global menneskerettighetsdomstol som ankeinstans for saker som har vært gjennom regionale domstoler.

1 • *Alternativ 2:* Fremme ytterligere reformer av FNs menneskerettighetssystem gjennom å
2 fremme objektive krav til deltakerne i FNs menneskerettighetsråd, samt å styrke
3 regionale menneskerettighetsinstitusjoner og –domstoler.

- 4
- 5 • Jobbe for å reformere Den europeiske menneskerettighetsdomstolen med mål om å
6 åpne for objektive kriterier for prioritering av saker, korte ned saksbehandlingstiden,
7 effektivisere og styrke ressurstilgangen.
 - 8 • Styrke regionale menneskerettighetssystemer og støtte opprettelsen av flere regionale
9 menneskerettighetsdomstoler.
 - 10 • Styrke Den internasjonale straffedomstolen (ICC) finansielt, og jobbe for at Norge
11 signerer en soningsavtale med ICC.
- 12
13

3. Tvangsbruk og frihetsberøvelse

Selv om menneskerettighetene ikke forbyr tvang, er alle former for frihetsberøvelse grunnleggende problematiske i et menneskerettighetsperspektiv. Norge har gjennom en rekke år gjentatte ganger fått kritikk for bruken av glattceller og for vår behandling av varetektfanger, blant annet av Europarådets torturovervåkingskomité. Bruken av glattceller innebærer full isolasjon, uten at det vurderes om det er nødvendig i det enkelte tilfelle. Det er uakseptabelt at barn settes i fengsel.

En gjennomgang av norsk praksis viser at mennesker med psykisk helsesvikt i altfor stor grad blir utsatt for frihetsberøvelse, tvangsmedisinering og beltelegging selv om de ikke er til fare for seg selv eller andre. For Venstre er det grunnleggende at psykisk syke menneskers rettssikkerhet ivaretas. Behandling bør i størst mulig grad baseres på fritt og informert samtykke.

Rettighetene til personer med varig svekket evne til å ta hånd om seg selv må ivaretas bedre enn i dag. Dette gjelder ikke bare innen psykisk helsevern, men også i eldreomsorgen, demensomsorgen, og overfor psykisk utviklingshemmede, der både aktiv og passiv tvangsbruk forekommer. Venstre ønsker å styrke rettighetene til disse gruppene og vil ha en gjennomgang av hvordan menneskerettigheter ivaretas i eldreomsorg, demensomsorg og for utviklingshemmede.

Venstre vil:

- At ingen skal sitte lenger enn 4 timer på glattcelle før de overføres til ordinær fengselscelle, eller en tilsvarende utstyrt celle i politiets lokaler. Barn skal ikke plasseres i slike celler.
- At fengselsstraff unngås for barn og ungdom som har utført kriminelle handlinger, og at ungdomsenhetene i norske fengsler fullfinansieres slik at ungdomsstraff innføres i 2015.
- Innføre en felles lovregulering av tvangsbruk, for å sikre unødig bruk og diskriminering.
- At det gjennomføres en større lovreform innen psykisk helsevern, med økt selvbestemmelse og styrket rettsikkerhet for pasienter som rammes av tvang.
- Styrke rettighetene til eldre pasienter, pasienter med demens, og psykisk utviklingshemmede samt deres eventuelle verger.
- Innføre krav om forhåndsgodkjenning ved bruk av helseteknologi som GPS for demente.

4. Minoriteter og diskriminering

Mange av de største menneskerettsutfordringene gjelder i møtet med minoriteter, enten fordi folk som tilhører minoriteter blir utsatt for diskriminering eller fordi noen minoriteter særpreges av forhold som kan være problematiske i et menneskerettighetsperspektiv. Dette er også et område der forholdet mellom statens makt og individuell frihet kan settes på prøve.

I et liberalt samfunn er den enkeltes livssyn et personlig anliggende, og vi skal tilstrebe toleranse og respekt for andres valg og ytringer. Staten skal verken diskriminere eller favorisere livssyn. Venstre forsvarer enhvers rett til å tro og enhvers rett til å ikke tro. Et sentralt tema i debatten fremover vil knytte seg til livssynsgruppers rettigheter til unntaksbestemmelser i skole og arbeidsliv og til utøvelse av religion i det offentlige rom. Venstre tar som utgangspunkt at offentlige institusjoner er livssynsnøytrale. Alle skal ha frihet til å velge hvordan de vil leve sine liv og hvordan de oppdrar sine barn, så lenge dette ikke påfører barnet varig skade. Ingen skal kunne begå menneskerettighetsbrudd under dekke av religion eller kultur.

Diskriminering rammer etniske og religiøse minoriteter, men er også en stor utfordring i dagliglivet for grupper med ulike former for funksjonsnedsettelse, og for seksuelle minoriteter. Alle skal kunne delta i samfunnet på lik linje, uavhengig av kjønn, etnisk opprinnelse, funksjonsevne, seksuell legning, livssyn eller andre vesentlige forhold. Dette er også en del av Norges menneskerettslige forpliktelser. Alle skal ha lik tilgang til fysisk miljø, infrastruktur og kommunikasjon, og at lesbiske, homofile, bifile og transpersoner skal kunne leve åpent med sitt kjønnsuttrykk eller sin seksuelle orientering.

Venstre vil:

- *Alternativ 1:* At uniformer som representerer statens maktmonopol, som politi og dommere, er livssynsnøytrale.
- *Alternativ 2:* At uniformsregelverket skal åpne for livssynsspesifikke uniformvalg, som gjør det greit for mennesker av alle religioner å bære uniform.

- At kvalifisert og sertifisert helsepersonell skal kunne tilby omskjæring av guttebarn.
DISSENS: Ett av utvalgets medlemmer vil stryke punktet.

- At foreldre ikke skal kunne nekte deres barn blodoverføring eller på annen måte påføre barnet uopprettelig skade under dekke av religion eller kultur.
- Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og vold som del av barneoppdragelsen må bekjempes, og dette må prioriteres av norske myndigheter.
- Forsvare foreldres rett til oppdragelse og utdanning basert på religion, men kreve tilsyn med undervisningstilbudet, og oppfølging av barns oppvekstvilkår i isolerte trossamfunn.
- At enhver skal ha rett til å ytre seg med symboler og bekledning i det offentlige rom, men at den enkelte arbeidsgiver skal ha rom for å definere generelle retningslinjer for uniformering som ikke er myntet på å begrense bestemte grupper.
- Fullføre skillet mellom stat og kirke ved å fjerne gjenværende henvisninger til bestemte kirkesamfunn og trosretninger i Grunnloven.
- Inkludere Rasediskrimineringskonvensjonen i Menneskerettighetsloven.
- Grunnlovsfeste forbudet mot diskriminering på bakgrunn av kjønn, opprinnelse, funksjonsevne, seksuell orientering, livssyn eller andre vesentlige forhold ved en person.

- 1 • Fjerne straffeloven § 135A om fremsettelse av en diskriminerende eller hatefull ytring.
2 Retten til å ytre seg skal ikke begrenses, men møtes med andres ytringer, fakta og
3 kunnskap.
- 4 • Revidere og utvide rettshjelploven i tråd med anbefalingene fra ulike FN-komiteer slik at
5 funksjonshemmede lettere får tilgang til domstolene.
- 6 • Forby tvangssterilisering ved kjønnskifte.
- 7 • Øke bevilgninger til organisasjoner som jobber med veiledning, rettighetsinformasjon og
8 rettshjelp til kvinner med minoritetsbakgrunn.
- 9
- 10

5. Menneskerettighetsfiendtlige regimer

Kampen for demokrati og menneskerettigheter står sentralt i en liberal utenrikspolitikk. Det er dobbeltmoralsk at Norge engasjerer seg i menneskerettighetsspørsmål i bistandsland, men er mindre kritiske når det gjelder oljeproduksjon og utstrakt økonomisk samarbeid i land som kjennetegnes av menneskerettighetsbrudd. Venstre etterlyser en mer verdibasert og konsekvent politikk.

Kvinnens rettigheter er sterkt begrenset i de fleste deler av verden, noe som også gjør seg gjeldende innenfor FN, der flere land har tatt til orde for å se menneskerettighetene i lys av tradisjoner. I en rekke land er det i praksis apartheid-regimer hvor kvinner ikke kan bevege seg fritt, hvor det er begrensninger på kvinners deltakelse økonomisk, sosialt og politisk. Kampen for global likestilling er den største menneskerettighetsutfordringen i vår tid. Dette må være en rød tråd i en hver diskusjon om menneskerettigheter.

I det utviklingspolitiske arbeidet må tema som handler om årsaker til brudd på menneskerettighetene stå sentralt. Myndigheter i de enkelte land må ansvarliggjøres, og sivilsamfunnet må styrkes for å balansere makt.

Venstre vil:

- Redusere direkte bistandsmidler til autoritære regimer, og heller kanalisere bistandsmidlene til å styrke organisasjoner som kan være talspersoner for menneskerettigheter, befolkningens interesser og marginaliserte grupper.
- At kvinners reproduktive helse og rettigheter skal være en prioritert oppgave for Norge i internasjonale fora og i dialog og samarbeid med andre land.
- At menneskerettighetene får en sentral plass i FNs utviklingsmål fra 2015.
- Kreve engasjement fra det internasjonale samfunnet – sivilt, økonomisk, diplomatisk eller i ytterste konsekvens militært – når en stats myndigheter bryter sin forpliktelse til å beskytte egen befolkning.
- Tilby humanitære visum til varslere, politiske aktivister, studenter, akademikere og andre som er blitt utvist eller er i akutt fare på bakgrunn av sitt arbeid for menneskerettigheter og demokrati, og som trenger midlertidig oppholdstillatelse, og anledning til å fullføre sin utdanning.
- Sørge for at Norge tar initiativ til en internasjonal kartlegging av omfanget av forfølgelse på grunnlag av seksuell orientering, og for å fremme seksuelle minoriteters rett til identitet, privatliv og samfunnsdeltakelse på linje med andre borgere.
- Øke støtte til prosjekter som jobber med rettsbistand og demokratibyggning.

6. Næringsliv og investeringer

Norske selskaper, flere med staten som medeier, er til stede i områder med krig, korrupsjon, demokratisk underskudd og menneskerettighetsbrudd. Selskaper er politiske aktører enten de vil eller ei, særlig i deler av verden der myndighetene mangler evne eller vilje til å håndheve reguleringer som beskytter enkeltpersoner.

Med noen få unntak dekkes ikke norske bedrifters virksomhet i utlandet av noen form for bindende reguleringer, og menneskerettighetskonvensjonene sier i seg selv lite om hva slags ansvar næringslivsaktører har. Men de siste årene har det skjedd en betydelig utvikling i internasjonale normer på området for næringslivets samfunnsansvar. UN Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGP) fra 2011 definerer for første gang statens og næringslivets plikter og ansvar for beskyttelse av menneskerettigheter i tilknytning til næringsvirksomhet. Prinsippene ble vedtatt av FNs Menneskerettighetsråd, men er ikke fulgt opp av effektive reguleringer eller sanksjonsmuligheter.

Statens Pensjonsfond Utland (SPU) investerer i verdipapirer over hele verden. Norge må være en ansvarlig investor, også i lys av investeringenes mulige innvirkning på menneskerettigheter. Venstre vil ikke at Norge skal tjene penger på virksomheter som krenker, truer eller undergraver menneskerettighetene. SPU's betydelige størrelse innebærer at investeringene kan påvirke staters mulighet til å innfri økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. I dag investeres bare en liten brøkdel av SPU i mellominntektsland, og praktisk talt ingenting i de fattige landene. Venstre vil at SPU investerer en større andel i land med relativt svakere økonomi .

Forbrukerne spiller en viktig rolle når det gjelder å ivareta menneskerettigheter i næringslivet. Etikk i utvikling og produksjon av varer bør synliggjøres bedre for forbrukerne. Det offentlige utgjør en vesentlig del av forbrukerne i Norge, både nasjonalt og lokalt. Å kreve åpenhet i produksjonsskjeden kan derfor starte lokalt, og kommunestyre og kontrollutvalg kan spille viktige roller.

Venstre vil:

- Gjøre Norge til en pådriver for statens og næringslivets ansvar for beskyttelse av menneskerettigheter i tilknytning til næringsvirksomhet.
- Arbeide for at norske bedrifter i større grad ivaretar menneskerettighetshensyn og arbeidstakerrettigheter og at de viser større åpenhet om sin utenlandsvirksomhet.

Alternativ 1: Ansvarliggjøre næringslivet i større grad når det gjelder menneskerettigheter, bl.a. ved å kartlegge hvordan norske selskaper forholder seg til OECD og FNs normer for utøvelse av samfunnsansvar på menneskerettighetsområdet i sin internasjonale virksomhet, og utvikle internasjonale sanksjonsmuligheter overfor bedrifter som bryter med disse normene.

Alternativ 2: Innføre bindende retningslinjer for norske bedriftenes samfunnsansvar på menneskerettighetsfeltet, i hovedsak basert på FNs og OECDs retningslinjer. Bedrifter som handler i strid med disse retningslinjene skal ikke motta offentlig støtte til sine utenlandsstrategier, verken direkte eller indirekte gjennom ambassaders promotering, deltakelse i næringslivsdelegasjoner eller annet.

- Støtte fattige lands kapasitet til å implementere og styrke reguleringer for utenlandske bedrifters virksomhet, og oppfordre norske bedrifter til ikke å legge press på myndigheter for å få unntak.
- At Norge ikke skal tjene penger på virksomhet som krenker menneskerettighetene, verken gjennom SPU eller helt eller delvis statseide bedrifter.

- 1 • At en større andel av SPU skal investeres i utvalgte virksomheter i mellom- og
- 2 lavinntektsland.
- 3 • Legge til rette for sertifisering av produkter etter samfunnsansvars- og
- 4 menneskerettighetskrav etter modell fra hvordan miljøsertifisering foregår i dag.
- 5
- 6

7. Personvern og informasjonsteknologi

Retten til et privatliv er sikret av FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter. Denne retten er under press. Kommunikasjon over internett og annen datatrafikk er i prinsippet grenseløs, og et sterkt vern mot utilbørlig registrering, overvåking og inngripen i privatlivet er avgjørende for frihet og demokrati. Lovverket rundt digitalt personvern må derfor styrkes.

Overvåking og innsamling av data i etterforskningsøyemed skal alltid være rettslig kontrollert og innrettet mot spesifikke individer basert på mistanke. Venstre anerkjenner behovet for etterretning for å forebygge terror og alvorlig kriminalitet. Men grunnleggende menneskerettigheter må respekteres, og slik virksomhet må alltid være forankret i lov og styres etter de begrensninger som den europeiske menneskerettighetskonvensjonen setter for inngrep i personvernet.

Vi har alle en rett til å velge hva slag informasjon om oss selv vi ønsker å spre, og vi skal også ha rett til å angre. Derfor vil Venstre lovfeste retten til å eie egen informasjon, og til å kontrollere egne data. Ikke minst gjelder det data om egen helse og genetisk informasjon (DNA). Det er enkeltindividet som i utgangspunktet har rett til all data om egen person, og det er enkeltindividet som bestemmer hvorvidt dette skal brukes eller deles.

Venstre vil:

- Grunnlovsfeste digitale borgerrettigheter og arbeide for at det etableres internasjonale ordninger som bidrar til at de grunnleggende personvernrettighetene respekteres i alle land.
- Nedsette en kommisjon for å kartlegge de personvernmessige konsekvensene av nettbruken.
- Etablere kraftige bøter og sanksjoner mot bedrifter som bryter borgernes rettigheter.
- Fjerne EUs datalagringsdirektiv fra norsk lovverk om det blir implementert.
- Jobbe for at Norge blir representert med fulle rettigheter i et nytt europeisk datatilsyn.
- Sikre retten til å kommunisere uten overvåking, slik at telefon- og internettrafikk ikke skal kunne utleveres til politiet uten rettslig kjennelse.
- Stille krav om samtykke ved videresalg eller sammenstilling av personopplysninger.
- Styrke innsynsretten i offentlig sektor slik at for eksempel åpning av pasientjournaler skal varsles, og der unntak kun kan gis av hensyn til rikets sikkerhet eller etterforskning.
- Stille krav om kryptering av identiteter i helseregistre.
- Beskytte den enkeltes DNA-opplysninger eksplisitt, ved å lovfeste eierskap til eget genmateriale.
- Sikre at bruk av omsorgsteknologi bygger på prinsippet om «personvernvennlig teknologi» og etablere regelverk, rutiner og praksis som ivaretar den enkeltes hensyn.

8. Miljø, klima og generasjonsperspektivet

Realiseringen av mange menneskerettigheter, inkludert retten til en tilstrekkelig levestandard for alle, er bare mulig med biologisk mangfold og velfungerende økosystemer både globalt og lokalt. De miljøvalgene vi tar i dag vil påvirke fremtidige generasjoners mulighet til å realisere sine menneskerettigheter. Flere hundre millioner mennesker vil trolig ha flyktet fra hjemmene sine på grunn av klimaendringer mot slutten av dette århundret, varsler FNs klimapanel i sin siste rapport. Disse menneskenes rettsvern dekkes ikke av internasjonale konvensjoner.

Venstre mener at arbeidet med menneskerettigheter også bør omfatte et generasjonsperspektiv. Et slikt perspektiv er allerede forankret i Grunnlovens § 110b, som sikrer alle retten til et sunnhetsfremmende miljø og til en mangfoldig og produktionsdyktig natur. Venstre vil jobbe for at generasjonsspørsmålet speiles gjennom alle de politiske virkemidler og initiativ der det er mulig.

Venstre vil være en pådriver for et internasjonalt initiativ om klimaflyktninger, og for økt innsats for å bistå stater og mennesker som blir hardt rammet av miljøpåvirkning og klimaendringer. Norge og de industrialiserte landene har en særskilt plikt til å finne løsninger for denne gruppen, både ved å bidra til mindre utslipp av klimagasser og ved å finansiere klimatilpasningstiltak.

Venstre vil:

- Systematisk klimavaske eksisterende lovverk for å sørge for at lovverket som helhet sikrer hensynet til klimaet for fremtidige generasjoner.
- Endre Grunnlovens miljøparagraf (110b) slik at den i større grad gir rettigheter til folket og plikter for staten.
- Vurdere rettighetsfesting av naturverdier og bærekraftig bruk av natur og økosystemer.
- Ta initiativ til en FN-resolusjon som tar opp klimaflyktnings rettslige status.
- Ta initiativ til en FN-resolusjon som tar opp menneskerettigheter i et generasjonsperspektiv.
- Investere en større del av Oljefondet (SPU) i utslippsreducerende og fornybare prosjekter.
- Sikre at Oljefondet ikke investerer i fossil energi, samt bransjer og bedrifter som aktivt motarbeider internasjonale miljømål.
- Bidra til å finansiere klimatilpasningstiltak i utviklingsland.
- Støtte Nansen-initiativet som bidrar til å forebygge og bedre nødhjelpsresponsen.

9. Rettigheter og migrasjon

Mennesker flytter på seg raskere enn noen gang. Muligheten til fri bevegelse er en grunnleggende liberal verdi, enten hensikten er å søke beskyttelse eller å søke lykken. Men fri bevegelse over landegrensene er i seg selv ingen menneskerett utover at alle skal ha rett til å forlate og returnere til eget land. Migrasjon kan sette menneskerettighetene på prøve, både når mennesker blir tvunget på flukt og når immigrasjon utfordrer lands velferdssystemer.

Retten til å søke og få asyl når man har behov for beskyttelse, er hjemlet i Flyktningkonvensjonen. Den settes kontinuerlig på prøve, ikke minst i de sørligste EU-landene som har den største tilstrømningen, men også den laveste innvilgelsesprosenten og svært dårlige mottaksforhold. Det er behov for en sterkere samordning mellom landene som omfattes av Dublin-avtalen.

Retten til asyl handler ikke bare om å få anledning til å få opphold i et land, men også om hvordan oppholdet forvaltes. Ved årsskiftet stod 5400 flyktninger på vent for å bli bosatt i norske kommuner. 900 barn stod på venteliste for å bli flyttet fra mottak og inn i norske kommuner, og flere av disse har ventet i over to år. Det er uakseptabelt. Når Norge tar imot de som søker asyl, forplikter staten seg til å ivareta deres menneskerettigheter.

Det er også en utfordring at mange som oppholder seg ulovlig i Norge ikke har tilgang på grunnleggende helsetjenester. Det er en særlig utfordring at barns rettigheter etter Barnekonvensjonen ikke alltid ivaretas i utlendingssaker.

Venstre vil:

- Styrke det globale rettsvernet for mennesker på flukt, både over grenser og internt fordrevne, og styrke FNs høykommisær for flyktninger.
- Grunnlovsfeste retten til å søke om asyl.
- Sikre gode økonomiske rammevilkår for kommuner som bosetter asylsøkere og flyktninger, og sørge for at bosetting skjer så raskt som mulig.
- Etablere fri bosettingsrett for asylsøkere og flyktninger som har fått innvilget opphold.
- Fjerne alderskravet til kjærlighetsvisum, i tråd med enhvers rett til å stifte familie.
- At lengeværende barn og barnefamilier med endelig avslag som hovedregel skal få opphold dersom de har oppholdt seg i Norge i mer enn tre år.
- At papirløse og andre uten lovlig opphold gis tilgang på grunnleggende helsetjenester.
- Sikre asylsøkere mulighet til å arbeide inntil retur er avklart.
- Styrke rettsvernet for asylanter og flyktninger som tilhører seksuelle minoriteter.